ئەی زامە،
ئاشارەو نێیەو!

ڕێوار ئاودانان

ئی زامە، ئاشارەو نێیەو!

این زخم، پنهان‌شدنی نیست!

ئی زامە، ئاشارەو نێیەو!

ـــ این زخم، پنهان‌شدنی نیست! ـــ

رێوار ئاودانان

چیا

ناسنامەێ پرتووک

ناو: ئی زامە، ئاشارەو نێیەو!

کوومە هەڵبەس

وە کوردیی خوارین (پەهڵەیی ــ فەیلی، کەڵهوڕی، لەکی، گوورانی)

بڤەش: رێوار ئاودانان

وەشنگە: چیا

یەکم چاپ: ۲۷۲۱ کوردی / ١٤٠٠ هەتاوی

مشخصات کتاب

عنوان: این زخم، پنهان‌شدنی نیست!

مجموعه شعر دوزبانەی کُردی ــ فارسی

شاعر: ریوار آبدانان

نشر: چیا

چاپ نخست: ۲۷۲۱ کُردی / ۱۴۰۰ خورشیدی

❖ راو

سالان ساڵە

دەناو چەمەکەیٚ گڕگڕ لیٚخن و گلیٚک لرپەکەر ناخم

سەرگەرم مەلە کردنم.

هەر روو، تاسەخواز و دەسئەڵنەگر

تا دیردەس دیریٚ دچم و

ڤە قولاو پرسیاریٚک نوو

خوەم، خوەم راو کەرم!

... ئۆ هەر ئی مەرگ رەنگین واژاوە،

م (مای سۆرەکەیٚ تەنیایٚ ناو چەم و راوکەرەکەیٚ)

ژیینیٚ.

❖ شکار

سال‌هایِ سال است

در رودخانه‌ی گه‌گاه گل‌آلود و گاهی زُلالِ درونم

مشغولِ شنا هستم.

هر روز، مشتاق و خستگی‌ناپذیر

تا دوردستِ بعیدی می‌روم و

با قلّابِ پرسشی تازه

خودم، خودم را شکار می‌کنم!

... و همین مرگِ زیبایِ مکرّر،

به من (ماهیِ قرمزِ تنهایِ درونِ رود و صیّادش)

زندگی می‌بخشد.

❖ ئاویی دۆر

تارمایی

یا شەوەێ شەوانە نییە

ئێ قڵاسییە ــ

راسیی خەمناک رووژانەێ ئیمەس

ک هەر وە سات

پەێ دۆرییەکەت قیژنێ

ئەێ ئاویی دۆر!

ک ناوت "ئازادی"ـیە.

❖ آبیِ دور

شبح

یا کابوسِ شبانه نیست

این کلاغ سیاه ــــ

واقعیتِ غمناکِ روزانه‌ی ماست

که هر لحظه

دوری‌ات را جیغ می‌کِشد

ای آبیِ دور!

که نام‌ات «آزادی»ست.

ساز بێدەنگی

ساز بێدەنگییم ئەز

بژنەوەم، بێ پێژەن...

ساز سکوت

سازِ سکوت‌ام من

بی‌زخمه، مرا بشنو...

ئی زامە، ئاشارەو نێیەو!

ئەرێ لەناو بێدەنگیی رەها
هەڵفڕین خۆنالین کەمووتەرێ
چەوەیل خەمسەرد خەڵک
وەرەو ئاسمان ئەڵگەردنێ؟! ـــ
لە ژێر هێرش وەفر تەنیایی سەدە
ژە م نەخواز هاوار نەکەم
ئی زامە، ئاشارەو نێیەو!

❖ این زخم، پنهان‌شدنی نیست!

در سکوتِ مطلق آیا

پروازِ خون‌آلود کبوتری

چشمانِ بی‌خیالِ مردم را

به سمتِ آسمان خواهد چرخاند؟! ـــ

زیر هجوم برفِ تنهاییِ قرن

از من نخواه فریاد برنیاورم

این زخم، پنهان‌شدنی نیست!

کەمێ مەنە وە مانگ

چیا، هەرچێ بڵێن‌تر بوو

خەمبزوێن‌ترە ــ

چمان کەمێ مەنە وە مانگ

بڕ نەکردێیە!

❖ کمی مانده به ماه

کوه، هرچه بلندتر باشد

غم‌انگیزتر است ـــ

انگار کمی مانده به ماه

کم آورده است!

ئەسپ چووین

ئەسپەکەێ چووین

ئێمە ڤە بنبنین دووزەخ رەسەن ـــ

ئاخ زاڕوویم!

ئێمکە ڤە پاپێیا گرەک ئەژ ئی رێیە گلارێمن.

❖ اسبِ چوبین

اسبِ چوبین

ما را به قعرِ جهنّم رساند ـــ

آه کودکی‌ام!

حالا با پایِ پیاده باید از این راه برگردیم.

ڤەدڵچڕ

دەمم، ناو کەس دە ڤیرێ نییە

ڤە دڵم دووس چڕم!

دهانم، نام کسی در خاطرش نیست

دوست را با دلم صدا می‌زنم!

نسمەێ تەریک

هەێگوا

ئی جیلەێ سەرد ناو رەگەل ئێمە

خین مۆنگە.

"گردیلک پڕ"ـیش ک بووێم

نسمەێ تەریکێ دێرێم!

❖ نیمه‌ی تاریک

گویی

این جنبشِ سرد درونِ رگ‌هایِ ما

خونِ ماه است.

«قرصِ کامل» هم که باشیم

نیمه‌ی تاریکی داریم!

داک پەژارە

زەڵەت نەچوو!

ئی داکە ک ئەژ دەرز تێوڵم درەتێیە

پەژارەێکە (کوتێ ژەێ ئەنوو، کوتێ تر ئەسر)

سڕ کوڕ

رێی گەلی و چەۊم گوم کردێیە!

شاخِ اندوه

نترس!

این شاخ که از وسطِ پیشانی‌ام بیرون زده

اندوهی‌ست (نیمه‌اش بُغض و نیمه‌ی دیگر اشک)

مات و مبهوت

راه گلو و چشمم را گم کرده است!

زام هەنار

دە بنچڕ تەنیایی

زیرڕزیرڕەکێ

بێدەنگی پاشنێ

ئەڵ ساتەیل ـــ

ویرمانەیل

وە بێمدوو هەوگل کەن

لە ژێر واران،

وە وێنەێ زام هەنارەیل پایزی!

❖ زخم انار

در ژرفنایِ تاریکِ تنهایی

زنجره‌ای

سکوت می‌پاشد

بر لحظه‌ها ـــ

خاطرات

بی‌سبب عَود می‌کنند

زیرِ باران،

همچو زخم انارهایِ پاییزی!

دووانه

تا مەزگ سقان گیانم، دووانەێکم!

یەێ نسمەم هابیل و

نسمەێ تر قابیل.

تیرپشک نەێخسم

گەرد هەرکامێیان بکەفم، ئەوەێ ترەک خینم رشنێ!

باس زارووەل لفانەێ زەمان کەرم:

"یاێهووش" و "فراमووشی".

دوگانه

تا مغزِ استخوانِ جانم، دوگانه‌ام!

یک نیمه‌ام هابیل و

نیمه‌ی دیگر قابیل.

قُرعه نمی‌اندازم

با هرکدام همراه شوم، آن دیگری خونِ مرا می‌ریزد!

از فرزندانِ همزادِ زمان، حرف می‌زنم:

«یاد» و «فراموشی».

❖ ئەلفوبێی مەرگ

دەێرە، د ناو "ئەلفوبێ"ـیش
مین و بم کاڵینە!
قسە کەرێمن؛ ژۆن و ئێش ڤارێ
نیسنێمن؛ کارەسات و هەواڵ دڵتەزن کەفێیەڤ رێ
خۆنێمن؛ جهانێ گڕە گرێ.
ئەڤڕەسن ئەژ بێدەنگیی ئی ڤڵات ئاخینداخین و خەمبارە!
دەێرە، ئەڵ پشت بزەخەنەێ هەر وشە
مەرگ کولە گرتێیە.

الفبایِ مرگ

اینجا، درونِ «الفبا» هم

بُمب و مین کاشته‌اند!

حرف می‌زنیم؛ درد و رنج می‌بارد

می‌نویسیم؛ فاجعه و خبرِ ناگوارِ تلخ جاری می‌شود

می‌خوانیم؛ جهانی شعله‌ور می‌گردد.

سکوتِ این سرزمینِ حسرت‌زده و غمناک را دریابید!

اینجا، پشتِ لبخندِ هر واژه

مرگ کمین کرده است.

زوان بەرد

کۆەگانیش کەفتنەسە وەر گولە ـــ

خوەزەو چەسب زام

لە زوان بەردەیل ئەوبڕەسیا!

زبانِ سنگ

کوه‌ها هم گلوله خورده‌اند ـــ

ای کاش چسبِ زخم

زبانِ سنگ‌ها را می‌فهمید!

❖ هادەیٚ، بەرجد وشەیٚ تاریکو لیٚڵیٚکە!

ـ "هاتیٚ"!

لەی وشەیٚ بۆچگە

بگدەیٚ هەس و مەڵهەمیٚ

هیوایٚ هەس و هەراسیٚ

بانانیٚ هەس و هۆچکاتیٚ

... وە دڵنەرمی ژیینیٚ و وە دڵڕەقی کوشیٚ!

شاید، قطعا واژه‌ای گرگ‌ومیش است!

ــ «شاید»!

در این واژه‌ی کوچک

خنجری هست و مرهمی

امیدی هست و هراسی

آینده‌ای هست و هیچ‌گاهی

... مهربانانه حیات می‌بخشد و سنگدلانه می‌کُشد!

تەقەیٚ شەنگیٚ ئەژ گوپ سەردوسڕ فیٚڵ!

تاکەگل،

زەردەخەنەیٚک بڵنگیی دیڤارەل زندان دیاری کەریٚ و

لاوەنن، دووە پڵتووکەیٚ

تا چوارپایٚەکەیٚ ژین ئەژ ژیٚر پات فڕ بیٚ.

ئەڤ ماچ گەرمە، تەقەیٚ شەنگیٚکە

ئەژ ناو گوپ سەردوسڕ فیٚڵ

... تا بخوازی خوەت بییەڤ لا،

کوشیاینە!

❖ شلیکِ گلوله‌ای از دهانِ سرد نیرنگ!

گاه،

لبخندی ارتفاعِ دیوارهایِ زندان را تعیین می‌کند

و نوازش، تلنگُری می‌شود

تا چارپایه‌ی زندگی را از زیر پایت پرتاب کند.

آن بوسه‌ی گرم، شلیکِ گلوله‌ای‌ست

از دهانِ سرد نیرنگ

... تا بخواهی جاخالی بدهی،

کُشته شده‌ای!

❖ تەنیا شوونپا

یەکڵەدار

ئەڵ پەراوێز هشکەڵەتەێ هەڵەت چووڵ

باڵاێ دەناو بڵێزەل تین و گڕۆ سووزێ.

ئەژ رێیەل ئاسمۆنی

بێجەژ تەپتووسێک

جیلەکەرێ نەێگوارێ.

"ــ هۆ رێڤارەکەێ تەنیا!

ئمێد کامین ئامانج دیر

ئشنە گڕگرتە، ڤەرەو نووا دەرێکەت؟"

ئەڵ رێیەل زەمینی

جیلەکەرێ کل نەێکەرێ

بێجەژ تەپتووسێ

ئۆ جاپاێ ڤرەو نادیار

ک بارکووڵەێ قورسێ ئەژ تین و گڕۆ

ئگەرد خوەێ ڤە کووڵ کێشێ.

❖ تنها ردّپا

تک‌درخت

بر حاشیه‌ی خشکیده‌ی دشتِ تهی

قامت‌اش میانِ شعله‌های شوق و عطش می‌سوزد.

از جادّه‌های آسمانی

جز گردوغباری

جُنبنده‌ای گذر نمی‌کند.

«ــ آی مسافرِ تنها!

امیدِ کدامین مقصدِ دور

تو را این‌گونه مُلتهب، به پیش می‌برد؟»

در جادّه‌های زمینی

جُنبنده‌ای عبور نمی‌کند

جز گردوغباری

و ردّپایی رو به ناپیدا

که کوله‌بارِ سنگینی از شوق و عطش را

با خود به دوش می‌کشد.

❖ باڵنه و ئاوازە سۆرەکەێ

ئەڵ پەلێ ئەژ دار رەگەم

باڵنەێ نیشتێیە

ک هەمیشە، ئاواز سۆرێ چڕێ.

هەر من و ئەڵوەسەم دەنگێ ئژنەۆێمن و

گولەێ (منێ ڤە ئەنووێ)

ک دە بلوورەێ گەلیی تفەنگ مەرگ، چەۆەڕێیە

تا یەێ روو باڵ بگرێ و

دەناو گێژگێژاو سۆرەێ ئەۆ ئاوازە

خوەێ ڤە کوشت بێ!

❖ پرنده و آوازِ سُرخ‌اش

بر شاخه‌ای از درختِ رگ‌هایم

پرنده‌ای نشسته است

که همواره، آوازی سُرخ می‌خواند.

تنها من و شعرهایم صدایش را می‌شنویم و

گلوله‌ای (شبیه یک بُغض)

که در نایِ گلویِ تفنگِ مرگ، چشم‌به‌راه است

تا روزی پَر بگیرد و

در غرقابِ سُرخِ آن آواز

خود را به کُشتن بدهد!

❖ واقوڕی

ئەڤەێ ک مێیا بێیەتا، چی

ئەڤەێ ک مێیا درگا بچەکەنا، کپیا

ئەڤەێ ک مێیا بمەنا، گوم بی

ئەڤەێ ک مێیا باڵ بگرتا، کەفت

چ دنیاێ چەپچەوارشەێکە!

تا دخوازی باڵ ئەڵماڵی و بژیی

ڤە جاڵ کەسێ مری ک قەت خوەت نەڤییە.

بُهت‌زدگی

او که باید می‌آمد، رفت

او که باید در می‌گشود، خسته شد

او که باید می‌ماند، گُم گشت

او که باید پرواز می‌کرد، فرو افتاد

چه دنیایِ وارونه‌ای‌ست!

تا می‌خواهی آستین بالا بزنی و زندگی کنی

به جای کسی می‌میری که هرگز خودت نبوده است.

ئاهـ !

فەڵسەفەیَ ڤەدی هەتن جەهان

هاتێر هەر ئیَ "ئاهـ"ـە بوو ک مەکیشیمن ــ

هەنیَ دارەل ئەنار، گوڵە مەکەن

آه!

فلسفه‌ی پیدایشِ جهان

شاید همین «آه»ی باشد که می‌کشیم ــــ

وقتی درختانِ انار، گُل می‌دهند

ئاشارئاشارەکی

چەڤەلت ک نیقەنی

م ڤەر هەێتاهەیَ نادیارەڤ بیم.

ئاخ ئەڵنەکێش!... نەگرێڤ!...

هەڵەیَ تو ک نەڤی

مەرگ، ئاشارئاشارەکی سەریَ نێیەو!

قایم‌باشک

چشم‌هایت را که بستی

من برای همیشه غیب شدم.

آه نکش!... گریه نکن!...

تقصیرِ تو که نبود

مرگ، قایم‌باشک سرش نمی‌شود!

پرسیار کەڵێن

هەبوون، پرسیار کەڵێنێکە و
ئەڤین، دەمەلاڵکیی دڵێک نەسرەو
ئەڕا زانسن واوێژ!

❖ پرسشِ بزرگ

هستی، پرسشِ بزرگی‌ست

و عشق، تمنّایِ یک قلبِ ناآرام

برایِ دانستنِ پاسخ!

نوقمبیینێ ک رەنگینە!

بنیشنەم ڤەلاێ بێدەنگییەکەت
ک ئوورە قیلترین ئقیانووس جەهانە و
دڵووپ، تەنیا ڤە نوقمبیین ستار گرێ

غرق‌شدنی که زیباست!

مرا کنارِ سکوت‌ات بنشان

که آنجا ژرف‌ترین اقیانوسِ جهان است و

قطره، تنها با غرق‌شدن آرام می‌گیرد

ئەڵشکیان گەپ

ئاو کوشتیمن

ئاگر وە دیل گرتیمن

خاک زامدار کردیمن و

هەوا شکەنجە دایمن.

لەیوا بۆ ک ئیمەیٚ مرۆڤ

وە تاجێک ژە خۆن سوورەگوڵ دە بان سەرمان و

بەیداخێگ لە بێدەنگیی قەناری وە قول مشتمان

بیمنە گەوراترین سەرکەفتەیٚ ئەڵشکیاگ کاکشان!

شکست بزرگ

آب را کُشتیم

آتش را به اسارت درآوردیم

خاک را زخمی کردیم

و هوا را شکنجه دادیم.

اینچنین بود که ما انسان‌ها

با تاجی از خونِ گُل‌سرخ بر سرمان

و پرچمی از سکوتِ قناری در کف‌مان

بزرگ‌ترین فاتحِ شکست‌خورده‌ی کهکشان شدیم!

وارشت

واریدن و

له قوْلایی گیانم

چوْزەرە دەم

چوْ داربەڕوْ کوْەسان

ک نیوەێگ لێ هەڵبەس فڕینە و

نیوەێ ترەکێ لاوەلاوەێ سان ـــ

ئوو ئەوین، ئاسمانێگە

ک لە سارووکییەگەت داکاسیاێە.

بارش

می‌باری و

در ژرفایِ جانِ خویش

جوانه می‌زنم

چونان بلوطبُنِ کوهستان

که نیمی از آن، شعرِ پرواز است و

نیمه‌ی دیگرش لالاییِ سنگ ــــ

و عشق، آسمانی‌ست

که در سایه‌ات آرام گرفته است.

❖ ئاوێ ئەرەێ گەلیی هوشکبییەێ وشەیل

قسەێ بکە ئەێ دووس!

تەنانەت وە بیچکیی دڵ باڵندەێ دەنگ‌چڕێ

تا دارسانێک

رزا بێیە

مەنن ڤە سەر رەگ و ریشەێ وژ.

آبی برای گلویِ خشکیده‌ی کلمات

حرفی بزن ای دوست!

حتی به کوچکیِ دلِ پرنده‌ای آوازخوان

تا جنگلی

مجاب شود

به ماندن بر روی ریشه‌هایِ خویش.

❖ ژان

ئێ شوونپایێ بان وەفرە

ئۆشێ ک چیدە.

ئەو تەم تیرەێ سمنجە

ک وێنەێ پەلەوەرێک، باڵەیلێ راخستێیە تا ئەوپەڕ ئاسۆ

ئیشێ گلەو دما نیەخوەی. ــ

هەمیشە هەر لەێوا کەمقسە بیتە و

کاریگەر

وەک مەوداێ تێخێگ وە بان پووسەو

ک برێ و دەم سۆەر هەنارێ

تا بنچڕ ژان

رۆت کەێدەو.

درد

این ردّپای رویِ برف

می‌گوید که رفته‌ای.

آن غبارِ تیره‌ی سمج

که مثلِ پرنده‌ای، بال‌هایش را گسترده تا فراسویِ افق

می‌گوید بازنمی‌گردی. ــــ

همیشه همین‌طور کم‌حرف بوده‌ای و

اثرگذار

همچون لبه‌ی تیغی بر رویِ پوست

که می‌بُرّد، و دهانِ سُرخِ اناری را

تا ژرفایِ تاریکِ درد

برهنه می‌گردانَد.

پایزەچڕ

ژۆ کەرێ، سەراپای ماڵەکە

ئاهـ ! ڤە بێ دووس...

❖ آوازِ پاییزی

سر تا به پایِ خانه، درد می‌کند

آه! بی حضورِ دوست...

این زخم،
پنهان‌شدنی نیست!

ریوار آبدانان

چیا